

Analyzing the components of resilience using the 6th elementary school book of thinking and research based on high-quality documents of the education system

Zahra Amini Tehrani: Bachelor of Secretarial in English language.

Iraj Ali Akbari*: PhD in philosophy of education, Lecturer at Isfahan Islamic Azad University (Khorasgan).

Abstract

Introduction: The current research was conducted with the purpose of explaining resilience using the teachings of Imam Sajjad (AS). Resilience is a category that has been proposed as a mental or emotional strength that gives a person the ability to deal with crises and enables a person to quickly return to the pre-crisis situation. There are differences between resilience and the Quranic concept of patience and tolerance in the Islamic tradition. It seems that these concepts have a lot in common in their internal components and creating factors.

Method: This research is one of the library researches that was carried out using the descriptive-analytical method. The scope of the research included texts related to the teachings of Imam Sajjad (AS) using a targeted approach. The data collection tool included questionnaires related to the concept of resilience in the teachings of Imam Sajjad (AS).

Findings: Based on the results of this research, factors that create resilience include positive instillation, maintaining preparation, maintaining good relationships with family, seeing problems and crises as bearable, accepting unchangeable conditions, having realistic goals and moving towards them, and self-confidence, all of which have corresponding meanings in the divine tradition and verses and traditions and have been emphasized on them.

Conclusion: Conclusion: The general conclusion of the research showed that by strengthening resilience through the teachings of Imam Sajjad (AS) among educators, it is possible to help improve their resilience in schools.

Keywords: endurance, teachings of Imam Sajjad (AS), patience.

*Corresponding author: PhD in philosophy of education, Lecturer at Isfahan Islamic Azad University (Khorasgan)

Email: aliakbari250@yahoo.com

DOI: [10.22034/esbam.2023.422913.1036](https://doi.org/10.22034/esbam.2023.422913.1036)

Analyzing the components of resilience using the 6th elementary school book of thinking and research based on high-quality documents of the education system

Detailed Abstract

Introduction: The current research was conducted with the purpose of explaining resilience using the teachings of Imam Sajjad (AS). Resilience is a category that has been proposed as a mental or emotional strength that gives a person the ability to deal with crises and enables a person to quickly return to the pre-crisis situation. There are differences between resilience and the Quranic concept of patience and tolerance in the Islamic tradition. It seems that these concepts have a lot in common in their internal components and creating factors.

Materials and methods: This research is one of the library researches that was carried out using the descriptive-analytical method. The scope of the research included texts related to the teachings of Imam Sajjad (AS) using a targeted approach. The data collection tool included questionnaires related to the concept of resilience in the teachings of Imam Sajjad (AS).

Results and discussion: Based on the results of this research, factors that create resilience include positive instillation, maintaining preparation, maintaining good relationships with family, seeing problems and crises as bearable, accepting unchangeable conditions, having realistic goals and moving towards them. and self-confidence, all of which have corresponding meanings in the divine tradition and verses and traditions and have been emphasized on them.

In simple terms, resilience is a positive adaptation in response to adverse conditions (Waller, 2001). Mainly, unfortunate situations are characterized by two groups of risk factors: challenging life situations (such as racism, drug use by parents, etc.) and trauma (for example, experiencing violence in the family or society, death of loved ones, etc.). ..), Resilience is a skill suitable for overcoming life's problems even when there are adverse and difficult conditions, as if one ties an elastic rope around the problems that helps one to pull them back when the going gets bad. And look at them with human eyes (Alizadeh, 2015). Considering that in the upstream documents of the system of the Islamic Republic of Iran, the components (value, identity, rationality, systematicity, decision-making and responsibility) are recommended and also in the sixth book of thinking and research, these components are discussed and in it It has been used to familiarize and train students with these skills, and these items are the main part of the topics of resilience, and in general, it can be said that the sixth book of thinking and research is organized in a way that makes students resilient. For these components, it has not directly used the word resilience, but indirectly by using these six components, it tries to increase resilience in students. In other words, if a student learns these six components

correctly and acquires their skills, it can be said that he has gained higher resilience. Resilience is positive adaptation in response to adverse conditions (Waller, 2001, quoted by Alizadeh, 2015). Mainly, unfortunate conditions are characterized by two groups of risk factors; challenging life conditions such as racism, drug use by parents, etc.) and trauma (for example, experiencing violence in the family or society, death of loved ones, etc.). Resilience is a skill that is good for overcoming life's problems even when there are adverse and difficult conditions, like a person tying an elastic rope around the problems that helps the person to pull them back when the going gets bad. Look at human eyes (Alizadeh, 2015).

Today, one of the social harms that affect people's lives is the lack of familiarity with people's ability to know themselves, which is the identity that is considered one of the factors of resilience. By knowing himself and his identity, man can perform the tasks and duties he undertakes correctly. With a sense of responsibility, a person chooses the most correct way and makes a decision in order to better perform his duties, by having order and systematicity in his duties, and with thinking, reasoning, and wisdom, he finds high human values and tries to fulfill his tasks and duties. to do in the best way. By studying the high-hand documents of the education system and the sixth book of thinking and research, it was determined that the components of resilience (intelligence, decision-making, responsibility, identity, systematicity and value) are the main components of resilience that students and people With their efforts, different people tried to learn to acquire these skills properly and correctly so that they can make decisions by choosing the best solution with wisdom and using rationality and responsibility in this system of existence and achieve self-knowledge and recognition of identity. take to their high human values. It is suggested that in the education and training system, especially for the purpose of education and training of all-round human beings, attention should be paid to the cultivation of resilient people so that they have the necessary capacities in facing the problems of life. Also, the Department of Social Harms and Education Consulting Core by preparing pamphlets, holding conferences and workshops on the topic of resilience in the upper hand documents of the education system, the result of this research, in reducing social harms, especially suicide, addiction, poverty, abandonment Education and family problems, take action.

Conclusion: The general conclusion of the research showed that by strengthening resilience through the teachings of Imam Sajjad (AS) among educators, it is possible to help improve their resilience in schools.

Keywords: endurance, teachings of Imam Sajjad (AS), patience.

واکاوی مولفه های تاب آوری با استفاده از کتاب تفکر و پژوهش ششم دبستان مبتنی بر اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش

زهرا امینی تهرانی: کارشناسی دبیری زبان انگلیسی.

ایرج علی اکبری*: دکتری فلسفه تعلیم و تربیت، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان).

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی مولفه های تاب آوری با استفاده از کتاب تفکر و پژوهش ششم دبستان مبتنی بر اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش است. **روش کار:** در این پژوهش کیفی که با روش کتابخانه ای و تحلیل محتوا انجام پذیرفت، تلاش گردید پس از استخراج مولفه ها و عوامل ایجاد کننده تاب آوری براساس پژوهش های روان شناختی با مراجعه به اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش، سند تحول بنیادین، نهج البلاغه و کتاب تفکر و پژوهش ششم در این راستا تبیین گردید. **یافته ها:** تاب آوری نوعی کیفیت روان شناختی است که به افراد اجازه می دهد که در برابر ناملایمات زندگی با قرار گرفتن در شرایط و موقعیت های گوناگون و با انتخاب گزینه هایی که براساس ارزشها مطرح می گردد، فرد تلاش می کند تا بر تردیدهایش جهت انتخاب بهترین گزینه غلبه کرده و تصمیم گیری نماید و سپس با استفاده از نیروی عقل و خردورزی خویش و حس مسئولیت پذیری و شناخت توانایی ها و ویژگی های خویش جهت برطرف کردن ناملایمات زندگی و ارتباط برقرار کردن با دیگران برای تحقق اهداف خود تلاش نماید. **نتیجه گیری:** بر اساس نتایج این پژوهش عوامل ایجادکننده تاب آوری شامل تصمیم گیری، خردورزی، هویت، ارزش، مسئولیت پذیری و نظام مندی است که همگی اینها در سنت الهی و آیات و روایات دارای مفاهیم متناظر هستند و بر آنها تاکید شده است.

واژگان کلیدی: تاب آوری، کتاب تفکر و پژوهش، اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش.

*نویسنده مسؤول: دکتری فلسفه تعلیم و تربیت، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان).

Email: aliakbari250@yahoo.com

DOI: [10.22034/esbam.2023.422913.1036](https://doi.org/10.22034/esbam.2023.422913.1036)

مقدمه

تاب‌آوری به زبان ساده عبارت است از تطابق مثبت در واکنش به شرایط ناگوار (والر، ۲۰۰۱). به طور عمده شرایط ناگوار به وسیله دو گروه از عوامل خطر مشخص می‌شود: شرایط چالش بر انگیز زندگی (مانند نژادپرستی، مصرف مواد توسط والدین و...) و ضربه (برای مثال، تجربه خشونت در خانواده یا جامعه، مرگ عزیزان و...)، تاب‌آوری مهارتی مناسب است برای پشت سر گذاشتن مشکلات زندگی حتی وقتی که شرایط نامطلوب و سخت وجود دارد، مثل اینکه شخص یک طناب قابل ارتجاع را دور مشکلات بسته که به فرد کمک می‌کند که وقتی اوضاع بد شد آن‌ها را به عقب بکشد و به آن‌ها به چشم انسان‌ها بنگرد (علیزاده، ۱۳۹۵). با توجه به اینکه در اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی ایران به مولفه های (ارزش، هویت، خردورزی، نظام مندی، تصمیم گیری و مسئولیت پذیری) توصیه شده است و همچنین در کتاب تفکر و پژوهش ششم به این مولفه ها پرداخته است و در آن برای آشنایی و آموزش دانش آموزان با این مهارت ها استفاده شده است که این موارد جزء اصلی عناوین تاب‌آوری مطرح گردیده است و به طور کلی می‌توان گفت که کتاب تفکر و پژوهش ششم به نحوی تنظیم شده است که باعث می‌شود تاب‌آوری دانش‌آموزان به ازای همین مولفه‌ها در آن به صورت مستقیم از واژه تاب‌آوری استفاده نکرده است اما به صورت غیر مستقیم با استفاده از این شش مولفه در افزایش تاب‌آوری در دانش‌آموزان تلاش می‌کند. به عبارت دیگر اگر دانش‌آموزی این شش مولفه را به درستی یاد بگیرد و مهارت آن را کسب نماید، می‌توان گفت که او از تاب‌آوری بالاتری برخوردار گردیده است. تاب‌آوری عبارت است از تطابق مثبت در واکنش به شرایط ناگوار (والر، ۲۰۰۱) به نقل از علیزاده، (۱۳۹۵). به طور عمده شرایط ناگوار به وسیله دو گروه از عوامل خطر مشخص می‌شود؛ شرایط چالش بر انگیز زندگی مانند نژاد پرستی، مصرف مواد توسط والدین و... و ضربه (برای مثال، تجربه خشونت در خانواده یا جامعه، مرگ عزیزان و...). تاب‌آوری مهارتی مناسب است برای پشت سرگذاشتن مشکلات زندگی حتی وقتی که شرایط نامطلوب و سخت وجود دارد، مثل اینکه شخص یک طناب قابل ارتجاع را دور مشکلات بسته که به فرد کمک می‌کند که وقتی اوضاع بد شد آنها را به عقب بکشد و به آن‌ها به چشم انسان بنگرد (علیزاده، ۱۳۹۵).

مفهوم تاب‌آوری ابتدا توسط ورنر در روانشناسی رشد مطرح شد ولی به تدریج به حوزه‌های دیگر مانند روانشناسی اجتماعی و روانشناسی بالینی وارد شد. کارنر و دیویدسون که تاب‌آوری را در حوزه‌های اجتماعی مورد مطالعه قرار داده اند معتقدند؛ تاب‌آوری، تنها پایداری در برابر آسیب‌ها نمی‌باشد بلکه شرکت فعال و سازنده فرد در محیط است. کلمه تاب‌آوری از علم فیزیک گرفته شده است و معنای اصلی کلمه "به عقب جهیدن" است. افراد تاب‌آور قادر هستند زمانی که با واقعیت‌های سخت زندگی مواجه می‌شوند به عقب بجهند و این توضیح روشنی از ویژگی‌های افراد تاب‌آور است (خزائلی، ۱۳۸۹). در این میان تاب‌آوری جایگاه ویژه‌ای در حوزه‌های روانشناسی تحولی، روانشناسی خانواده و بهداشت روانی یافته است، به طوری که هر روز بر شمار پژوهش‌های مرتبط با این سازه افزوده می‌شود رویکرد روانشناسی مثبت‌گرا، تمرکز اصلیش، روی استعدادها و توانمندی‌های انسان است. این رویکرد، هدف نهایی خود را شناسایی سازه‌ها و شیوه‌هایی می‌داند که بهزیستی و شادکامی انسان را به دنبال دارند (سامانی، ۱۳۸۶). مفهوم تاب‌آوری در اصل، روند سازگاری موفقیت‌آمیز با مسائل و یا تجارب چالش‌های زندگی است. افراد تاب‌آور انعطاف‌پذیر از پس مشکلات برمی‌آیند، از شکست‌ها باز می‌گردند و می‌توانند تحت فشار مداوم و بدون اقدام از طریق روش‌های آسیب‌زا و ناکارآمد پیشرفت کنند (آل سیبرت، ۲۰۰۹، به نقل از صارمی، ۱۳۹۴) تاب‌آوری فرآیند مقابله با رویدادهای مختل‌کننده پر استرس یا چالش‌برانگیز زندگی، فرآیند تحول خودسازگارانه یا خوداصلاح‌گر، ظرفیت بازگشت سریع به حالت اولیه، توان‌رها شدن از شرایط ناگوار و دشوار است (محمدی، ۱۳۸۴). تاب‌آوری بیانگر تعاملی بین انسان و محیط است. تاب‌آوری اشاره به ایستادگی در برابر خطر دارد، اما یک پدیده تدریجی است و انباشت خطر می‌تواند حتی تاب‌آورترین افراد را نیز معلوب سازد. راتر خاطر نشان می‌کند که تاب‌آوری نوعی تعامل با عامل خطر

است یعنی ماهیتی روبه رشد دارد که از بیولوژی و تجارب اولیه زندگی منشاء می گیرد و عوامل محافظتی می توانند از طریق شیوه های مختلف در مراحل متفاوت عمل کند (مقدسی، ۱۳۹۸).

مبانی نظری

مؤلفه های تاب آوری

بر اساس تعریف هایی که برای تاب آوری بیان شده است ، می توان مفاهیم روان شناختی زیر را جزء عناصر اصلی تاب آوری دانست :

الف) خردورزی: تعقل در مفهوم کلی نیروی عقل و خردورزی انسان است که او را از میان سایر موجودات عالم متمایز می سازد. خردورزی نعمتی است که خدای متعال تنها به انسان داده تا با شکوفایی آن بتواند راه سعادت را طی نماید و به کمال برسد. خردورزی به معنای به کاربردن عقل و منطق و استدلال و برگزیدن بهترین انتخاب در تصمیم گیری های زندگی است. نقش و مهارتی است که از طریق زندگی خوب و سالم قابل تحقیق است.

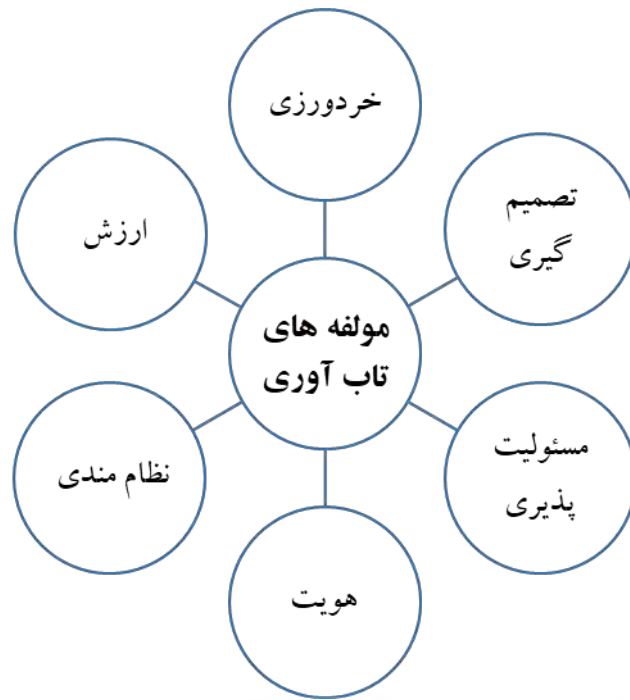
ب) تصمیم گیری: تصمیم گیری شناسایی و انتخاب گزینه های جایگزین، براساس ارزش ها و ترجیحات فرد تصمیم گیرنده است . فرآیند کاهش عدم قطعیت و تردید در مورد گزینه های دیگر است تا فرد تصمیم گیرنده بتواند از بین آنها گزینه مناسب را انتخاب کند. تصمیم گیری را می توان طریقه عمل و حرکت در مسیر خاصی تعریف کرد که با تامل و آگاهانه از میان راه و روشهای مختلف برای نیل به یک هدف مطلوب انتخاب شده اند.

ج) مسئولیت پذیری: مسئولیت پذیری یعنی قابلیت پذیرش، پاسخ گویی و به عهده گرفتن کاری که از کسی درخواست می شود و شخص حق دارد آن را بپذیرد و یا رد کند و در روند صحیح رشد انسانها پدید می آید. با توجه به این تعریف می توان گفت مسئولیت پذیری یک انتخاب آگاهانه است.

د) هویت : مجموعه خصوصیات اساسی، اجتماعی، فرهنگی، فلسفی، زیستی و تاریخی همسان که رسایی و روایی بر ماهیت یا ذات گروه ، به معنای یگانگی یا همانندی اعضای آن با یکدیگر دخالت کند و آنها را در یک ظرف مکانی و زمانی معین به طود مشخص و قابل قبول و آگاهانه از سایر گروهها و افراد متعلق به آنها متمایز می سازد. هویت عبارت است از افتراق و تمایزی که فرد بین خود و دیگران می گذارد ، به مجموعه نگرشها ، ویژگی ها و روحیات فرد و آنچه وی را از دیگران متمایز می کند گفته می شود.

ه) نظام مندی : نظام مندی مجموعه ای از عناصر است که با ایجاد روابط متقابل کلیت واحدی را بوجود آورند. جریانی است که به مجموعه های مرتبط و هدفمند، معنا می دهد و آنها را تبیین و تحلیل می کند و با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند و برای تحقق یک هدف در تلاش هستند.

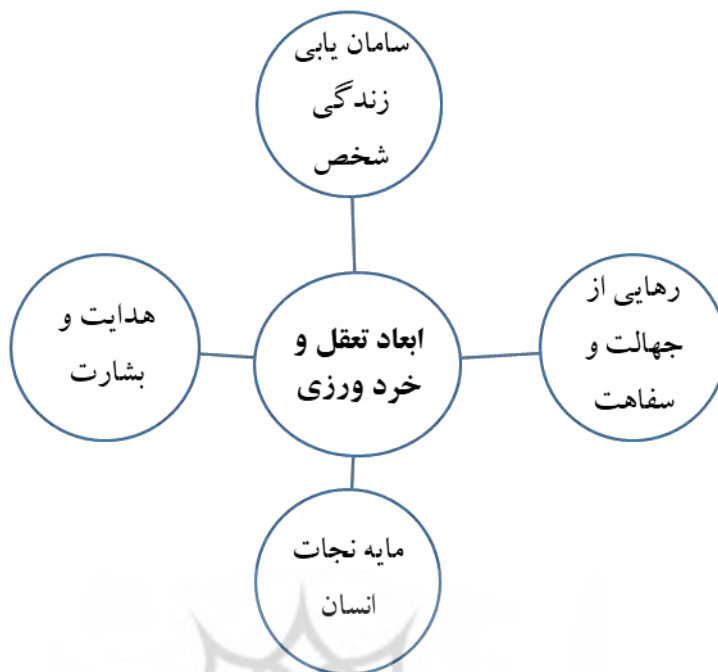
و) ارزش : ارزش ، عقیده یا باور نسبتا پایداری است که فرد با تکیه بر آن یک فرد یا تکیه بر آن شیوه رفتاری خاص یا یک حالت غایی را که شخصی یا اجتماعی است ، به یک شیوه رفتاری خاص یا یک حالت غایی که نقطه مقابل حالت برگزیده قرار دارد ترجیح می دهد.

شکل ۱ مولفه های تاب آوری

خردورزی

تعریف خردورزی: تعقل در مفهوم کلی نیروی عقل و خردورزی انسان است که او را از میان سایر موجودات عالم متمایز می سازد. خردورزی نعمتی است که خدای متعال تنها به انسان داده تا با شکوفایی آن بتواند راه سعادت را طی نماید و به کمال برسد. خردورزی به معنای به کار بردن عقل و منطق و استدلال و برگزیدن بهترین انتخاب در تصمیم گیری های زندگی است. نقش و مهارتی است که از طریق زندگی خوب و سالم قابل تحقیق است (شجاعی، ۱۴۰۰). خردورزی در روان شناسی: خردورزی یک فرآیند شناختی، یک فضیلت و با یک ویژگی شخصیتی مطلوب به حساب می آید. در اسلام عقل زیربنا و اساس شاکله و شخصیت و کمال است. عقل به معنای پیامبردرونی و حجت باطنی خداوند است، که در وجود انسان به ودیعه نهاده شده است. عامل شناخت حق و حق پذیری و ایمان آوردن به مکتب انبیاء، خردورزی است. خردورزی نوری درونی است که راه کمال را به انسان نشان می دهد و حجت خداوند است که به سبب آن انسان را مورد سوال و مؤاخذه قرار می دهند و به خاطر وجود آن در نهاد بشر، کارهای نابخردانه را از او نمی پذیرند. عقل گنجی نهفته در درون انسان است. خردورزی، استخراج و بهره گیری رساندن این گنجینه است (محدثی، ۱۳۸۵). خردورزی در روایات و احادیث: حضرت علی (ع) در کتاب گرانقدر نهج البلاغه صفحه ۳۴۳ حکمت ۱۸۱ در باب خردورزی می فرمایند: " تَمَرَةُ التَّفْرِيطِ النَّدَامَةُ، وَ تَمَرَةُ الْحَزْمِ السَّلَامَةُ. نتیجه نیندیشدن و کوتاهی کردن در کار، پشیمانی و ثمره دوراندیشی و احتیاط سلامتی است. " همچنین ایشان در جایی دیگر در صفحه ۶۳۲ حکمت ۳۸ در باب خردورزی می فرمایند: " إِنَّ أَعْنَى الْعَقْلِ "بهترین توانگری خردمندی است.

شکل ۲ ابعاد تعقل و خرد ورزی

ابعاد ارزشی تعقل و خردورزی: تعقل و خردورزی دارای ابعاد ارزشی گوناگونی هستند که عبارت است از:

- ۱- سامان یابی زندگی شخص: یکی از کارکردهای عقل که بر حوزه رفتاری مربوط می شود خردانسان و راست گویی او می باشد. پس از مهمترین کارکردهای خردورزی نظم و انضباط درزندگی است که انسان را به جایی می رساند و عمر انسان را در مسیر درست بالندگی قرار می دهد و از خسران و زیان ابدی رها می سازد. ۲- رهایی از جهالت و سفاهت: عقل دربرابر جهل فرار دارد. جهلی که دربرابر عقل است همان سفاهت و سبک مغزی و بی خردی است که انسان را از هستی ساقط می کند و مسیر رشد و بالندگی را براو سد می کند. اگر عقل به کارگرفته شود و انسان تعقل کند، از جهالت رها می شود و اگر کسی دست از خردورزی بشوید خودرا گرفتار سفاهت می کند. ۳- مایه نجات انسان: انسان با تعقل می تواند خودش را از معرکه های هلاکت برهاند و به ساحل نجات برساند ۴- هدایت و بشارت: خردورزی مایه هدایت و بشارت است که خداوند به آنان داده است (شجاعی، ۱۴۰۰).

خردورزی در سند تحول: تلاش و تکاپو برای رسیدن به غایت زندگی در گرو بهره گیری و به کارگیری ظرفیت های سازنده و تعالی بخش آدمی است. از جمله ظرفیت های خدادادی تعقل و خردورزی است. آدمی به کمک عقل قادر خواهد بود واقعیت ها و حقایق تربیت و لوازم عملی مرتبط با آنها را بشناسد. لذا اساسا عمل تربیت، عملی خردورزانه و مستلزم آگاهی است. تربیت رسمی و عمومی در مسیر تکاپوی تعالی بخش خود، همواره با چالش های بسیار مواجه است و راهکارهای برون رفت از این چالشها و مسائل پیش رو بی شک مستلزم مواجهه خردمندانه با آنهاست. مصادیق این اصل در تربیت رسمی و عمومی عبارتند از:

- ۱- پژوهش محوری و بهره مندی از نتایج پژوهش ها در حوزه های مرتبط و نظریه های علمی در روند سیاست گذاری، تصمیم گیری، اصلاح و هدایت تربیت رسمی و عمومی ۲- بهره مندی مناسب از تجارب بین المللی در عرصه اعتلای نظام تربیت رسمی و عمومی ۳- بهره گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات به مثابه یکی از محورهای توسعه کمی و کیفی

فرصت های تربیتی با توجه به نظام معیار اسلامی ۴- توسعه و ارتقای توانمندی های فکری و عقلانی متربیبان تربیت رسمی و عمومی ۵- توجه به شورا و خرد جمعی در سطوح مختلف نظام تربیت رسمی و عمومی ۶- ارتقای توانمندی های فکری و عقلانی متربیبان ۷- بهره گیری از حوزه های معرفتی مرتبط با تربیت به صورت میان رشته ای . براساس این اصل در فرآیند تربیت از یک سو باید در سیاست گذاری ها، برنامه ریزی ها، ارزیابی ها ، تصمیم گیری ها و اقدامات تربیتی به دستاوردهای معتبر دانش بشری و نتایج پژوهش های معتبر و سازوکارهای استفاده از خرد جمعی مانند مشورت توجه نمود و از سوی دیگر در جریان تربیت ، به مثابه یک عمل فکورانه مربیان و متربیبان باید تا حد امکان نسبت به خردورزی و نقادی مداوم عمل خود و دیگران اهتمام ورزند. در جریان تربیت باید با یکی از منابع مهم که همان عقل است توجه کنیم. به خردورزی، به محصول خردورزی جمعی و فردی باید توجه کرد. تربیت یک جریانی است که باید مبتنی بر خردورزی ، مشورت ، مطالعه و تحصیل علم و دانش باشد (سند تحول بنیادین، ۱۳۹، ص ۱۸۶ و ص ۲۷۷). خردورزی در کتاب تفکر و پژوهش ششم : تعریف خردورزی اینگونه آمده است: خردورزی به معنای درک و اهل تفکر بودن و تلاش جهت رسیدن به آرزوها و خواسته های خود از راه تعقل و پژوهشگری می باشد. در کتاب تفکر و پژوهش ششم داستانی در صفحه ۸۳ در ارتباط با خردورزی ذکر شده است و در آن نکاتی درباره چگونگی و عوامل موثر در شکل گیری آن سخن به میان آمده است . امیدواری به خداوند و مثبت اندیشی و امیدواری از جمله ویژگیهای افراد خردورز می باشد . در این داستان شخصیت داستان با وجود داشتن مشکلات جسمانی توانست با داشتن امیدواری و مثبت اندیشی و با استفاده از توانایی ها و استعداد های خود گام بلندی جهت پیشرفت در امور زندگی داشته باشد . بنابراین می توان گفت : انسان با داشتن امیدواری و مثبت اندیشی و توکل به خداوند و با استفاده از توانایی ها و استعدادهای خود می تواند گام مهمی جهت پیشرفت و بهتر شدن تلاش نماید.

تصمیم گیری

تعریف تصمیم گیری: تصمیم گیری شناسایی و انتخاب گزینه های جایگزین ، براساس ارزشها و ترجیحات فرد تصمیم گیرنده است. فرآیند کاهش عدم قطعیت و تردید در مورد گزینه های دیگر است تا فرد تصمیم گیرنده بتواند از بین آنها گزینه مناسب را انتخاب کند. تصمیم گیری را می توان طریقه عمل و حرکتی در مسیر خاصی تعریف کرد که با تامل و آگاهانه از میان راه و روشهای مختلف برای نیل به یک هدف مطلوب انتخاب شده اند (البرزی، ۱۳۸۰). تصمیم گیری در روانشناسی : تصمیم گیری یک ابزار است که برای شکل دادن به آینده ی مثبت از آن استفاده می کنیم. مهارت تصمیم گیری و اعمال اراده یکی از نشانه های توانمندی شخصیتی ، رشد بالندگی و حرکت آفرینی به شمار می آید. تصمیم گیری فرآیندی است که جنبه های شناختی ، احساسی و نگرشی نقش حیاتی را در آن ایفا می کنند (رحیمی، ۱۳۹۸). تصمیم گیری در روایات و احادیث : حضرت علی (ع) در کتاب گرانقدر نهج البلاغه در صفحه ۳۸۸ در خطبه ۱۹۲ در باب تصمیم گیری می فرماید: " وَلَكِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ جَعَلَ رُسُلَهُ أُولَى قُوَّةٍ فِي عَزَائِمِهِمْ، وَضَعَفَهُ فِيمَا تَرَى الْأَعْيُنُ مِنْ حَالَاتِهِمْ ". خداوند سبحان، پیامبران را صاحبان تصمیم های قوی، اما در چشم مردم، ناتوان قرار داد. " در جایی دیگر در صفحه ۶۷۴ در حکمت ۲۱۵ در باب تصمیم گیری می فرماید: " الْأَخْلَافُ يَهْدُمُ الرَّأْيَ. " اختلاف، تصمیم گیری و تدبیر را نابود می کند.

مراحل تصمیم گیری : به طور کلی تصمیم گیری شامل مراحل مختلفی می باشد که عبارت است از: ۱- پی بردن به وجود یک مساله یا تشخیص وجود یک فرصت ۲- تعیین هدف بعد از تشخیص مساله ، تصمیم گیرنده باید هدف از تصمیم گیری را معین کند. ۳- یافتن راه حل های مختلف جمع آوری اطلاعات ۴- ارزیابی راه حل ها ۵- انتخاب بهترین راه حل و اجرای آن. مدل های تصمیم گیری: به طور کلی تصمیم گیری دارای مدلهای مختلف می باشد که عبارتند از: ۱- رویداد و جریاناتی که تصمیم گیرنده را متوجه وجود مساله می نماید. ۲- نوع مساله ابعاد و ویژگیهای آن را مورد بررسی قرار گرفته شناسایی می شود. ۳- تحقق برای یافتن راه حلهای مختلفی که می تواند مساله را حل کند. ۴- عواقب ناشی از انتخاب و به کار بستن هر

راه حل مورد بررسی قرار داده و براین اساس این ارزیابی مناسب ترین راه حل انتخاب و به مرحله اجرا گذاشته می شود (البرزی، ۱۳۸۰). تصمیم گیری در سند تحول: منظور از موقعیت، نسبت مشخص، پویا، قابل درک و تغییرپذیری توسط خود و دیگران است که حاصل تعامل پیوسته انسان به منزله عنصری آگاه. آزاد و دارای اختیار با خداوند و گستره ای از جهان هستی (خود، طبیعت و جامعه) در محضر خداوند متعال است. خدایی که حقیقت مطلق و برترین حقایق عالم، رب یگانه انسان و جهان و واقعیت اصیل محیط بر همه موجودات و موقعیت هاست؛ هر چند انسان از او غافل باشد یا به انکار این حقیقت بپردازد. تعامل فعال انسان با عناصر گوناگون موقعیت از سویی موجب تغییر مداوم مرتبه وجودی آدمی و در نتیجه تکوین و تحول پیوسته هویت فرد می شود. از دیگر سو، به خلق مداوم موقعیت های جدید می انجامد. البته درک موقعیت خود و دیگران با تکیه بر نیروی عقل انسان و تغییر آن با عمل فردی و جمعی می تواند با توجه به ویژگی آزادی و اراده انسان به طور صحیح یا نادرست انجام شود و در جهت صعود یا سقوط آدمی باشد (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰، ص ۱۳۵).

تصمیم گیری در کتاب تفکر و پژوهش ششم: همه انسان ها در طول عمر خود در موقعیت انتخاب و تصمیم گیری قرار دارند. تصمیم گیری فرآیند انتخاب آگاهانه است. هنگام انتخاب و تصمیم گیری افراد مجموعه ای از شرایط را بررسی می کنند تا یک گزینه از میان چند گزینه موجود را انتخاب کنند و سپس برای اجرای آن اقدام می کنند. یکی از جنبه های انتخاب و تصمیم گیری در نظر گرفتن خواسته ها، توانایی ها، علائق و نیازهای خود و دیگران است. توجه به نتایج تصمیمات برای خود و دیگران با توجه به احساسات و خواسته های آنها در برخورد با یک موقعیت یکی دیگر از جنبه های تصمیم گیری مناسب است. در نظر گرفتن اولویت ها در تصمیم گیری یکی دیگر از جنبه های تصمیم گیری مناسب به شمار می آید. اندیشه و عمل ما بر روی افراد و سایر موجودات و اندیشه و دیدگاه های افراد دیگر درباره اندیشه و عمل ما یکی دیگر از جنبه های انتخاب و تصمیم گیری است که باید به آن توجه کرد. در نظر گرفتن نتایج فوری، کوتاه مدت و بلند مدت یک انتخاب و اقدام یکی دیگر از جنبه های تصمیم گیری و انتخاب است. در این کتاب در صفحه ۸۳ داستانی در ارتباط با تصمیم گیری ذکر شده است. شخصیت داستان با توکل به خداوند و داشتن آرامش و خونسردی و با همفکری با دیگران سعی کرد بهترین راه حل را برای اینکه بتواند بهترین تصمیم را بگیرد انتخاب کند. بنابراین احساسات ما در تصمیم گیری های ما نقش و تاثیر دارد؛ به نحوی که می تواند نتایج مثبت و منفی داشته باشد. در داستان دیگری که در صفحه ۱۲ درباره تصمیم گیری آمده است. در این داستان شخصیت های داستان با توجه به شرایط و موقعیت یکسان تصمیمات متفاوتی گرفتند. در این داستان، شخصیت اول با توجه به اینکه با یکسری از مسائل آشنا بود اما نتوانست مشکلات را تحمل کند و مجبور به ترک موقعیت گردید. در ادامه داستان، شخصیت دوم با توجه به آشنا نبودن به مسائل اما توانست مشکلات را تحمل نماید و به دنبال راه حل جهت بهبود شرایط گردید در نتیجه توانست با همکاری دیگران به مشکلات فائق آید و پیروز شود. بنابراین ما نمی توانیم در انتخابهایمان کسی را بر دیگری ترجیح دهیم بلکه باید به شرایط توجه کرد و با بررسی راه حل ها، اولویت ها را در نظر بگیریم و بهترین تصمیم را جهت بهبود کارها بگیریم.

بحث در خصوص مسئولیت پذیری

تعریف مسئولیت پذیری: مسئولیت پذیری یعنی قابلیت پذیرش، پاسخ گویی و به عهده گرفتن کاری که از کسی درخواست می شود و شخص حق دارد آن را بپذیرد و یا رد کند و در روند صحیح رشد انسان ها پدید می آید. با توجه به این تعریف مسئولیت پذیری یک انتخاب آگاهانه است (رفعتیان، ۱۳۸۹).

مسئولیت پذیری در روانشناسی: مسئولیت پذیری از ویژگی های اصیل انسان است که رشد و تکامل فرد و جامعه انسانی همچنین حفاظت از طبیعت در گرو آن است. بدین صورت که از طریق مسئولیت پذیری رابطه انسان با خود، هموعان و طبیعت متعادل می گردد. مسئولیت پذیر بودن باعث انجام بهتر و صحیح تر کارها و پروژه ها می گردد. اشخاص مسئولیت پذیر به علت پاسخ گوبودن قابل اعتماد ترند و جلب اعتماد دیگران یکی از زمینه های مهم پیشرفت است. فرد را در مرکز عالم قرار می دهد و او را مسئول اعمال و احساسات خویش می داند (پاشا و گودرزبان، ۱۳۸۷)

مسئولیت پذیری در روایات و احادیث: حضرت علی (ع) در کتاب گرانقدر نهج البلاغه در صفحه ۷۰۸ در حکمت ۳۳۶ در باب مسئولیت پذیری می فرماید: " الْمَسْئُولُ حُرٌّ، حَتَّى يَعِدَّ. " کسی که از او چیزی خواسته اند، آزاد است تا زمانی که وعده دهد. در جایی دیگر در صفحه ۵۸ در باب مسئولیت پذیری می فرماید: " ذِمَّتِي بِمَا أَقُولُ زَهِينَةٌ، وَ أَنَا بِهِ زَعِيمٌ " . " آنچه می گویم در عهده خویش می دانم و خود به آن پایبندم " . ویژگی های افراد مسئولیت پذیر: افراد مسئولیت پذیر دارای ویژگی های مختلفی هستند که عبارت است از: ۱- داشتن اعتماد به نفس ۲- فعال بودن و پویایی ۳- قبول شکست ها در صورت ناکامی به جای مقصر دانستن دیگران یا توجیه شکست ها ۴- تلاش جهت جبران ناکامی ها ۵- انعطاف پذیر بودن در صورت لزوم ۶- پاسخ گو بودن نسبت به امور محوله ۷- هدفمند کردن فعالیت ها ۸- برنامه ریزی جهت دسترسی به اهداف قبل از زمان تعیین شده (برزکار، ۱۳۸۷).

آثار مسئولیت پذیری: مسئولیت پذیری دارای آثار مختلف و گوناگون هستند که عبارت است از:

۱- تلاش و فعالیت: فرد با مسئولیت پیوسته در تلاش و تکاپو است. از بیکاری و تن پروری بیزاری می جوید و کار و تلاش را وجهه همت خویش قرار می دهد او سراسر شوق و اشتیاق است.

۲- احساس شادمانی: فرد مسئولیت پذیر به دلیل آنکه احساس وظیفه می کند فعال و پرتلاش است و فعالیت های بدنی می تواند باعث شادی و نشاط وی گردد.

۳- شور و امید: انسانهایی که اهل پذیرش مسئولیت هستند، همواره دارای شور و شغف بوده و دائم در تلاش هستند و احساس شادمانی می کنند و این زمینه ها می تواند آنان را پیوسته امیدوار نگاه دارد؛ زیرا آنها دارای پیشینه ای مثبت و تلاشهایی مفید بوده و به آینده ای مفید تر و پویاتر امیدوارند و روح امید در دل آنها زنده است.

۴- میل به پیشرفت و تعالی: انسانهای با مسئولیت، همیشه میل به پیشرفت و اعتلا دارند و از رکود و بی حرکتی به دور هستند. مسئولیت باعث رشد و تعالی می گردد و زمینه ساز بالندگی انسان ها می شود. انسان وقتی مسئولیت پذیر باشد، هر روز گامی به جلو برمی دارد.

۵- رعایت حقوق دیگران: اگر کسی با احساس مسئولیت بار آمده باشد، نسبت به حقوق سایر موجودات نیز حساس است (ایمانی، ۱۳۹۰).

مسئولیت پذیری در سند تحول: فرآیند تربیت عمومی و رسمی در کلیت خود (به مثابه فرآیند سازنده و تعالی بخش) در کلیت خود براساس حق و حقوق وثیق و مستحکمی دارد. از این رو رعایت حقوق دیگران یکی از ملاک ها و معیارهای راهنمای عمل مربیان و کارگزاران تربیت رسمی و عمومی است. همان گونه که در مبانی حقوقی بحث شد رابطه حقوقی رابطه ای متقابل است. به این صورت که اگر برای مربی حقی وجود دارد برای مربی تکلیف و مسئولیتی است و اگر برای مربی حقی است برای مربی نیز مسئولیتی در قبال آن حق در نظر گرفته می شود. مصادیق این اصل عبارتند از: ۱- رعایت حقوق و تکریم مربیان در عین مسئولیت پذیری آنها نسبت به تکالیف ۲- رعایت حقوق و تکریم مربیان همراه با لزوم پاسخ گویی ایشان نسبت به وظایف محوله. ۳- رعایت حقوق و تکریم اولیا در عین پاسخ گویی ایشان در خصوص انجام وظایف تربیتی خود

نسبت به فرزندان ۴- برقراری رابطه مسئولیت و احترام متقابل بین مربیان ، متربیان و اولیا ۵- مراقبت و دیدبانی فرآیند ها و جریانهای تربیت رسمی و عمومی از منظر حقوقی توسط نهاد ویژه و مستقل (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰، ص ۲۸۳).

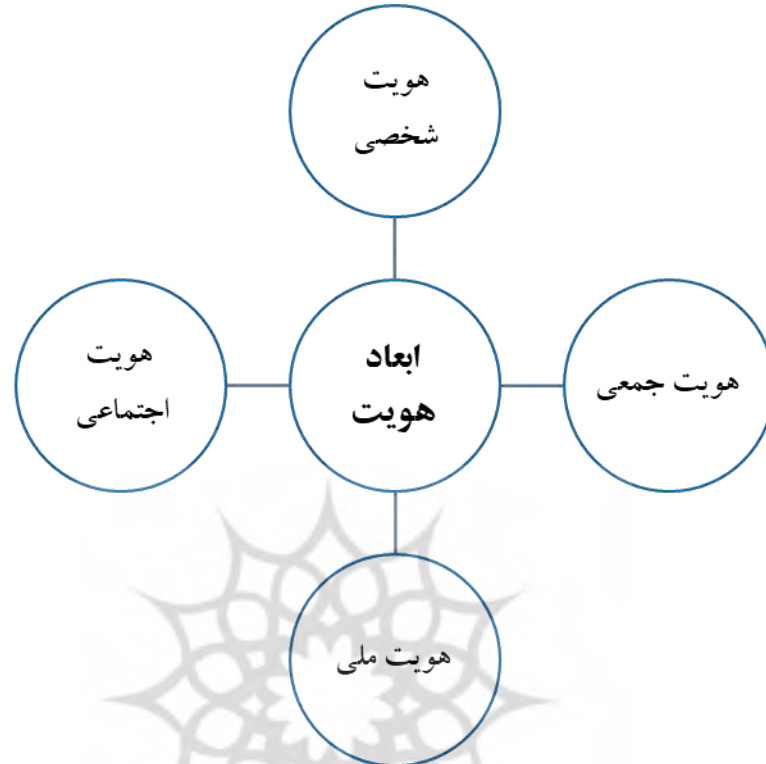
مسئولیت پذیری در کتاب تفکر و پژوهش ششم: هر کس معیارهایی دارد و در هر موقعیت براساس معیارهای خود رفتار می کند و درباره رفتار خود و دیگران قضاوت می کند. در این کتاب در صفحه ۵۲ داستانی در ارتباط با مسئولیت پذیری ذکر شده است و نکاتی درباره عوامل موثر در شکل گیری آن بیان شده است . داستان مضمونی تربیتی دارد و مسئولیت پذیری در جامعه و تاثیر گذاری مثبت بر دیگران را نشان می دهد. در این داستان هر کدام از شخصیت های آن دارای یکسری ویژگی شخصیتی هستند . شخصیت دانای داستان توانست با داشتن احساس مسئولیت و دانایی و با بیان درست و هوشمندانه دیگران را تحت تاثیر قرار دهد و احساس مسئولیت پذیری نسبت به دیگران را در وجود سایر شخصیت های داستان بیدار کند. او با پیام محبت و دوستی همه را هدایت کرد و به آنها یاد داد که با داشتن هدف مشترک و همیاری و اتحاد می توانند کاری را درست انجام دهند. بنابراین به طور کلی هر کدام از شخصیت های این داستان ، انسان را به یاد مردم ناآگاه جامعه می اندازد که دچار خودخواهی و بی مسئولیتی و نامهربانی شده اند ؛ اما در قلب آنها عشق نهفته است و حضور افراد آگاه می تواند آنها را از خواب غفلت بیدار کند و عشق و همیاری در جامعه را به آن ها یاد آوری کند.

هویت

تعریف هویت : مجموعه خصوصیات و مشخصات اساسی، اجتماعی، فرهنگی، فلسفی، زیستی و تاریخی همسان که رسایی و روایی بر ماهیت یا ذات کرده، به معنای یگانگی یا همانندی اعضای آن با یکدیگر دخالت کند و آنها را در یک ظرف مکانی و زمانی معین به طور مشخص و قابل قبول و آگاهانه از سایر گروه ها و افراد متعلق به آنها متمایز می سازد. هویت عبارت است از افتراق و تمایزی که فرد بین خود و دیگران می گذارد ، به مجموعه ای از نگرشها ، ویژگی ها و روحیات فرد و آنچه وی را از دیگران متمایز می کند گفته می شود. (رضایی، ۱۳۹۸). هویت در روان شناسی: به مجموعه ای از ارزشها، اهداف ، نمادها و سنت هایی اطلاق می شود که فرد یا ملت را از دیگران متمایز می کند. هویت یک مجموعه به هم پیوسته و یک مفهوم سازمان یافته ای از ارزشهای شخصی مرتبط با اهداف شغلی، ارتباطات و ارزشهای مذهبی و سیال می باشد (اریکسون، ۱۹۶۸). هویت عبارت است از نیاز به احساس جدا و متمایز بودن از دیگران است . به نظر وی این نیاز نه تنها نیاز روانی و اساسی انسان است که همه مردم و در همه فرهنگ ها از بدو تولد تا مرگ دارا می باشد (گلاسر، ۱۹۸۲، به نقل از رزمی ۱۳۸۳).

هویت در روایات و احادیث: حضرت علی (ع) در کتاب گرانقدر غررالحکم در جلد ششم صفحه ۱۴۸ حکمت ۹۸۶۵ در باب هویت می فرماید: " مَعْرِفَةُ النَّفْسِ أَنْفَعُ الْمَعَارِفِ ". شناخت خود، سودمندترین دانش هاست. " در جلد دوم صفحه ۴۱۹ حکمت ۳۱۰۵ در باب هویت می فرماید : " أَفْضَلُ الْجَمَمَةِ مَعْرِفَةُ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ ". برترین حکمت ها خودشناسی است.

مولفه های هویت : هویت آدمی می تواند و باید وجهی ترکیبی داشته باشد و براساس خردورزی اش به برآیندی از شناخت و بینش ، باور و گرایش ، میل و کشش ، اراده و انتخاب ، عمل صالح فردی و جمعی مبتنی بر این مبادی و تداوم آن در گذر زمان برسد که به شکل گیری صفات و توانمندی ها و مهارت ها و در نهایت به تکوین و تعالی هویت فردی و جمعی به صورت یکپارچه و براساس نظام ربوبی بینجامد (صادق زاده قمصری، ۱۳۹۶).

شکل ۳ ابعاد هویت

ابعاد هویت : به طور کلی هویت آدمی شامل ابعاد مختلف می باشد که عبارت است از :

هویت شخصی : یک ساختار روانی اجتماعی است که شامل ویژگی های شخصیتی ، طرز تفکر ، عقاید و نحوه ارتباط فرد با دیگران و موجب تمایز او از دیگری می شود.

هویت جمعی: تعلق خاطر نعدادی از افراد به اموری مشترک با عنوان خاص که باعث احساس همبستگی و شکل گیری یک واحد جمعی می شود.

هویت ملی: باز تولید و باز تغییر دائمی الگوی ارزشها ، خاطرات و سنت هایی است که میراث متمایز ملتها را تشکیل می دهد و سعی در کاهش تعارضات موجود در هویت های فردی و گروهی شامل عقاید و ارزشها را می شود را دارد.

هویت اجتماعی : به آن دسته از ویژگی ها گفته می شود که باعث متمایز کردن یک جامعه از دیگر جوامع می گردد.

هویت در سند تحول : هویت واقعیتی تدریجی ، انعطاف پذیر و ناتمام است که در عین متأثر شدن از عوامل ماوراء طبیعی و طبیعی بیرون از اختیار علل و زمینه های خارج از انتخاب آگاهانه خود فرد در نهایت باحضور فعال در صحنه های گوناگون زندگی و متأثر از نحوه درک و تغییر آنها در طی زندگی این دنیا به تکوین و تحول می رسد و در حیات اخروی تداوم می یابد .

هویت برآیند مجموعه ای از بینش ها ، باورها ، گرایشها ، اعمال و صفات آدمی است . از این رو نه تنها امری ثابت و از پیش تعیین شده نیست بلکه حاصل تلاش و توفیق شخص و تاحدودی متأثر از شرایط اجتماعی است . انسان موجودی است که می تواند با تکیه بر فطرت و استعدادهای طبیعی خود و با استفاده از نیروی عقل و اختیار و اراده خویش به معرفت دست یابد .

معرفت ایجاد شده می تواند زمینه میل و گرایش را در او فراهم سازد. بینش و گرایش درونی زمینه باور و تکوین اراده را در وی فراهم می آورد و با عمل و تکرار آن به تدریج هویتش شکل می گیرد. همین امور نیز در هرگونه تحول هویت پس از تکوین اولیه آن نقش آفرین است (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰، ص ۱۳۲-۱۳۱).

هویت در کتاب تفکر و پژوهش ششم به این گونه آمده است: "هویت هر موجودی از خانواده، دوستان، محل زندگی و نوع رفتاری که با دیگران با او دارند و او با دیگران دارد تشکیل و کامل می شود. بخشی از هویت مانند خانواده، محل زندگی و... را نمی توان تغییر داد اما بخشهایی از آن در طول زمان تغییر می کند. این تغییرات می تواند در جهت کمال و سعادت فرد یا زوال و نابودی فرد باشد. در این کتاب در صفحه ۷۸ داستانی در ارتباط با هویت ذکر شده است که در آن نکاتی درباره چگونگی و عوامل موثر در شکل گیری آن سخن به میان آمده است. اختیار و اراده فرد در شکل گیری هویت نقش موثری دارد. از جمله عواملی که باعث تغییر هویت شخصیت داستان گردید به نحوی که نتوانست خود واقعی اش را نشان دهد تغییر رفتار و تقلید کورکورانه از دیگران بود که باعث از بین رفتن اراده و اختیار فرد گردید. در این کتاب در صفحه ۷۰ داستان دیگری در ارتباط با هویت ذکر شده است و نکاتی مطرح گردیده است. تغییر در نگرشها و نحوه درک آنها در زندگی باعث تحول می شود. از جمله عواملی که باعث تغییر هویت شخصیت داستان گردید، در ابتدا عدم شناخت از خود بود که باعث ناامیدی و افسردگی گردید اما در ادامه با پیدا کردن شناخت ویژگی های فردی توسط شخصیت داستان و سعی و تلاش جهت ارتقاء خود توانست پیشرفت کند.

نظام مندی

تعریف نظام مندی: مجموعه ای از اصول وقواعد رفتاری است که به وسیله دستگاههای رسمی برای نشان دادن طرز رفتار در موقعیت ها و شرایط مختلف ارائه می شود و اجرا می گردد. به عبارت دیگر مجموعه ای از قواعد کلی است که به طور یکسان بریک سلسله از امور شمول داشته باشند (حقیقتیان، ۱۳۹۱).

نظام مندی در روان شناسی: نظام مندی مجموعه ای از عناصر است که با ایجاد روابط متقابل کلیت واحدی را بوجود آورند. نظام مندی جریانی است که به مجموعه های مرتبط و هدفمند، معنا می دهد و آنها را تبیین و تحلیل می کند و با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند و برای تحقق یک هدف در تلاش هستند (تقوی، ۱۳۹۱).

نظام مندی در روایات و احادیث: حضرت علی (ع) در کتاب گرانقدر نهج البلاغه در نامه ی ۴۷ در صفحه ۴۹۷ در باب نظم می فرماید: "أوصيكمَا وَ جَمِيعَ وُلْدِي وَ أَهْلِي وَ مَنْ بَلَغَهُ كِتَابِي بِتَقْوَى اللَّهِ، وَ نَظْمِ أَمْرِكُمْ". " شما و همه فرزندان و خاندانم را به تقوای الهی، و نظم در زندگی سفارش می کنم "

ابعاد نظام مندی: به طور کلی نظام مندی شامل ابعاد مختلفی است که عبارتند از: ۱- هدفمندی رفتارهای فردی و اجتماعی: هدفمندی شکل دهنده شخصیت انسان بوده و حصول آن مشروط بر حاکمیت نظم و نظم پذیری است. در جامعه هدفمند و منظم، استعدادها شکوفا و هدایت و امید، سرزندگی، پویایی و حیات طیبه بدست می آید. هدفمندی تردیدها، ترسها، وسواس ها، سطحی نگری ها و حدوده شکنی ها را کنترل کرده و اسباب شوق و انگیزه را در فرد و جامعه فراهم می آورد. ۲- برنامه ریزی و پیمایش آگاهانه: برنامه ریزی و پیمایش آگاهانه همان شناسایی مسیر حرکت برای رسیدن به وضعیت مطلوب، بلکه موعود است. دوراندیشی، هدف گذاری عالمانه و برنامه ریزی آگاهانه، سبب رهایی از سستی، لغزش، دوباره کاری، بی نظمی، غم و اندوه می شود (فیضی پور، ۱۴۰۰).

نظام مندی در سند تحول: دولت ها، امروزه از عوامل اصلی و محوری سیاست گذار و تصمیم گیرنده در فرآیند تربیت و مسئول برنامه ریزی کلان جهت زمینه سازی برای کسب شایستگی های لازم و مورد نیاز افراد جامعه اند. دولت ها براساس قوانین اساسی کشورها و میثاق های جهانی متعهدند که تربیت رسمی و عمومی را با کیفیت مطلوب و کامل برای آحاد اعضای جامعه محقق کنند. بنابراین در جوامع امروزی، تربیت رسمی و عمومی با حمایت دولت ها و بر مبنای قوانین ویژه ای سامان دهی و هدایت می شود که برای رعایت و حمایت و تحقق کامل این نوع تربیت تدوین و تصویب شده اند. دولت اسلامی نیز براساس رسالت خاص خود در جهت تمهید شرایط لازم برای تحقق حیات طیبه، باید زمینه ساز هدایت افراد جامعه به منظور بهره مندی از نوع خاصی از تربیت باشد. لذا سیاست گذاری، پشتیبانی و نظارت قانونی بر این بخش مهم از فرآیند تربیت و الزام قانونی همگان نسبت به حضور در این نوع از تربیت ساز و کار مناسبی برای ایفای این رسالت است. در عصر حاضر برای حضور فعال در جامعه و در برخورداری از حیات متعالی فردی و اجتماعی نخست باید برخی از صفات، توانمندی ها و مهارت های لازم در ساحت وجودی افراد جامعه محقق شود. اهمیت کسب این صفات، توانمندی ها و مهارت ها به حدی است که جامعه معاصر نمی تواند تحقق آنها را در آحاد جامعه، به عنصر تصادف و اتفاق واگذارد. زیرا هر شرایط و زمینه ای، مساعد و مناسب یادگیری هدفمند نیست و مجموعه ای از عوامل متداخل و متعامل، مانند شرایط اجتماعی و عوامل فردی و انسانی در آن دخالت دارند. به همین سبب برای کسب این دسته از شایستگی ها و برای شکل گیری جامعه مورد نظر باید زمینه های نظام مند، مناسب و مساعدی تدارک دیده شوند تا با مراقبت از عوامل موثر در یادگیری، امکان تحقق بیشتر و بهتر هدفها، در جریان تربیت فراهم آید. لذا می توان گفت که داشتن حدی از نظام مندی و سامان یافتگی برای تحقق اهداف این نوع تربیت در بین انواع تربیت ضرورتی انکارناپذیر است. بنابراین براین اساس تربیت رسمی و عمومی باید مخاطبان معین و برنامه محتوای مشترک و تعریف شده داشته باشد. همچنین باید از ساختار مشخصی برخوردار باشد که مخاطبان طبق شرایط تعریف شده از این مراتب و مراحل بگذرند (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰، ص ۲۳۹). نظام مندی در کتاب تفکر و پژوهش ششم: نظام یا سیستم مجموعه ای منطقی از اجزای به هم وابسته است که برای رسیدن به هدفی مشترک با یکدیگر در ارتباط هستند. در این کتاب در صفحه ۶۵ داستانی در باب نظام مندی ذکر شده است. شخصیت داستان با استفاده از نگاه متفاوتی که به محیط پیرامون خود دارد سعی می کند ارتباط خود را با دیگران و محیط اطراف را به درستی درک کرده، از طریق شناختن ویژگی ها و توانایی های خود و تغییراتی که در محیط اطراف رخ می دهد با استفاده از ایده های خود و دیگران به یک نگاه و تفکر جدید دست پیدا می کند که این تفکر یک تفکر نظام مند و دارای نظم می باشد.

ارزش

تعریف ارزش: ارزش، عقیده یا باور نسبتا پایداری است که در فرد با تکیه بر آن یک شیوه رفتاری خاص یا یک حالت غایی را که شخصی یا اجتماعی است به یک شیوه رفتاری خاص یا یک حالت غایی که نقطه مقابل حالت برگزیده قرار دارد ترجیح می دهد (خطیبی، ۱۳۹۱، به نقل از رفیع پور ۱۳۸۷).

ارزش در روان شناسی: ارزش عبارت است از تفکرات و احساسات عمیق و ریشه داری که به رفتار جمعی افراد متعلق به یک فرهنگ الهام و معنا می بخشند. این تفکرات و احساسات معیار قضاوت برای تشخیص قدر و اهمیت افراد، مطلوبیت رفتارها و اشیای فرهنگی است (راد، ۱۳۸۲). ارزش در زندگی همان آرمانهای جهت دهنده و هدایت گری هستند که از جهان بینی ما سر بر می آورند و هدفها و روند هدف گذاری های زندگی مان را از رهگذر نقشی که بر جریان تصمیم گیری، تصمیم سازی و اندیشه ورزی ما دارند زیر نفوذ می آورند (صدر، ۱۹۷۹، به نقل از عباسعلی شاملی، ۱۳۸۸).

ارزش در روایات و احادیث: حضرت علی (ع) در کتاب گرانقدر نهج البلاغه در حکمت ۴۱۰ در صفحه ۷۲۶ در باب ارزش می فرماید: "التَّقِيُّ، رَئِيسُ الْأَخْلَاقِ". "تقوا در راس همه ارزشهای اخلاقی است." در جایی دیگر از این کتاب گرانقدر در

حکمت در صفحه می فرماید: " الْعِلْمُ وَرَأْيُهُ كَرِيمَةٌ، وَالْأَدَابُ حُلٌّ مُجَدَّدَةٌ، وَالْفِكْرُ مِرَاءَةٌ صَافِيَةٌ ". " دانش، میراثی گرانبها، و آداب، زیورهای همیشه تازه، و اندیشه، آئینه ای شفاف است.

انواع ارزش: ارزشها دارای انواع مختلفی هستند که عبارتند از:

ارزش دینی: برخی از ارزشها مانند خداوند و پیامبران؛ باور به آیات قرآنی جز ارزشهای دینی محسوب می شوند.

ارزش جهانی: به دسته ای از ارزشها گفته می شود که توسط اکثریت قریب به اتفاق فرهنگ ها، کشورها و انسانها مثبت تلقی می شوند. مانند: خلوص، مسئولیت و صداقت.

ارزشهای انسانی: به آن دسته از ارزشهایی گفته می شود که در یک فرد یا انسان ضروری تلقی می شود. وقتی شخصی دارای هریک از این ارزشها مانند فروتنی و وفاداری باشد، گفته می شود که "بسیار انسانی" است.

ارزشهای شخصی: به دسته ای از ارزشها گفته می شود که ترکیبی از ارزشهای فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی و فردی هستند که توسط تجربیات منحصر به فرد ایجاد می شود و فرد را در هدایت زندگی، ساختن آن، تصمیم گیری و تعامل با دیگران کمک می کنند (سانچر، ۲۰۰۰).

ارزش در سند تحول: ارزشها (احکام عملی، اعتباری) در مرحله نخست (ارزش گذاری) مبتنی است بر واقعیت های ثابت وجود آدمی که ویژگی های اساسی و محوری آفرینش انسان است و از آنها به فطرت و طبیعت یاد می شود و در مرحله بعدی نیز به تحقق ارزشها و عمل به آنها ناظر به رابطه اعمال اختیاری انسان با کمال و سعادت حقیقی او و موجب تکامل واقعی آدمی و حقیقی، نه سلیقه ای و نسبی یا خیالی و اعتباری محض است. در تربیت رسمی و عمومی نسبت به مجموعه ای از ارزشها یعنی نظام ارزشهای حیات طیبه و مبانی آن سوگیری و التزام آشکار دارد، اما می کوشد تا این ارزشها علی الاصول نخست به نحو جذاب، عقلانی و مستدل برای متریبان تبیین و توجیه گردند و در صورت عدم آمادگی فکری متریبان نیز حتی الامکان سعی شود از روشهای عاطفی و نرم و غیر مستقیم برای هدایت و جهت دهی متریبان به سوی التزام به ارزشها استفاده شود به گونه ای که در نهایت به طور اختیاری و باتوجه به منافع و امتیازات شخصی و اجتماعی التزام به ارزشها آنها را برگزینند. تربیت ارزش مدار بر آزادی و آگاهی انسان می شود. آگاهی از نیک بختی و آزادی دست یابی به آن در گرو درکی عقلانی از وضع مطلوب، وضع موجود و فاصله میان آنهاست. لذا منظور از تربیت ارزش مدار تلقین و تحمیل فهرستی از ارزشها و هنجارها نیست، بلکه تربیتی است که بر رغبت و آگاهی نسبت به مطلوب تکیه دارد و به انتخاب و التزام آگاهانه و اختیاری نظام معیار (متناسب با غایت زندگی مطلوب حیات طیبه) منجر می شود (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰، ص ۸۹).

ارزش در کتاب تفکر و پژوهش ششم: در کتاب تفکر و پژوهش ششم داستانی در صفحه ۷۳ در باب ارزش ذکر شده است: شخصیت داستان در ابتدا با استفاده از طمع مردم سعی کرد ارزش اشیا، پدیده ها را براساس مهارت استدلال و قضاوت را در خود تقویت کند؛ بنابراین می توان گفت اشیا و پدیده های موجود در طبیعت و تنهایی دارای مقیاس خاصی برای سنجش ارزش نیستند اما موجودات ذاتا ارزشمند هستند و این ارزش را خداوند، دین و انسانها تعیین می کنند و اینکه گفته می شود ارزش ذاتی است. به دلیل این است که همه مخلوقات خداوند به یک اندازه ارزشمند هستند. ارزشها به بعد معنوی هر چیز اشاره دارد. یکسری از اشیا، پدیده هایی به دلیل داشتن قیمت که به بعد مادی اشیا اشاره دارند ارزشمند بوده است. اما یکسری از ارزشها مانند گذشت و مهربانی به دلیل اینکه نمی توانیم آنها را با معیار پول بسنجیم و برای آن قیمت خاصی تعیین کنیم از ارزش بالاتری برخوردارند.

بحث و نتیجه گیری

امروزه یکی از آسیب‌های اجتماعی که زندگی افراد را تحت تاثیر قرار می دهد عدم آشنایی با توانایی افراد جهت شناخت خود که همان هویت است که یکی از عوامل تاب آوری به حساب می آید، می باشد. انسان با شناخت خود و هویت خود می تواند در انجام صحیح کارها و وظایفی که برعهده می گیرد. انسان با حس مسئولیت پذیری درست ترین راه را انتخاب و تصمیم گیری جهت بهتر انجام پذیرفتن وظایف با داشتن نظم و نظام مندی موجود در وظایف و با تفکر و تعقل و خردورزی پی به ارزشهای والای انسانی می برد و سعی می کند کارها و وظایف خود را به بهترین شکل انجام دهد. با مطالعه اسناد بالا دستی نظام آموزش و پرورش و کتاب تفکر و پژوهش ششم مشخص گردید که مولفه های تاب آوری (خردورزی، تصمیم گیری، مسئولیت پذیری، هویت، نظام مندی و ارزش) جزء اصلی تاب آوری محسوب می شوند که دانش آموزان و افراد مختلف با سعی و تلاش خویش سعی در آموزش کسب این مهارتها به درستی و صحیح کردند تا بتوانند با خردورزی و استفاده از تعقل و مسئولیت پذیری در این نظام هستی با انتخاب بهترین راه حل تصمیم گیری نمایند و به خود شناسی و شناخت هویت رسیده و پی به ارزشهای والای انسانی خود ببرند.

پیشنهاد می گردد در نظام تعلیم و تربیت، خصوصا به منظور تعلیم و تربیت انسان های تمام ساحتی، به پرورش انسان هایی تاب آور توجه نموده تا در رویارویی با مشکلات زندگی از ظرفیت های لازم برخوردار باشند. همچنین اداره آسیب های اجتماعی و هسته مشاوره آموزش و پرورش با تهیه جزوات، برگزاری همایش ها و کارگاه ها با موضوع تاب آوری در اسناد بالا دستی نظام آموزش و پرورش ماحصل این پژوهش، در کاهش آسیب های اجتماعی خصوصا خودکشی، اعتیاد، فقر، ترک تحصیل و مشکلات خانوادگی، اقدام نمایند.

References

Nahj al-Balagha

Al Seibert, Lawrence Albert (2009). Translation: Alireza Sarmi. (2014). Benefits of resilience. Tehran: Rozgar Publications.[in persian].

Al Barazi, Sadrullah (1380). Decision making . Cooperative and Agriculture Quarterly No. 122. Tehran.[in persian].

Alizadeh, Hamid. (2015). Psychological resilience. Tehran: Arsbaran.[in persian].

Authors group (1402). The sixth book of thinking and research. Tehran: Publications of Educational Research and Planning Organization

Babaei, Hamid Reza. (1390). Document of the fundamental transformation of education.[in persian].

Barzkar, Ibrahim. (1387). What is accountability? How can we be responsible? . Tehran: Andisheh Mandagh Publications.[in persian].

Faizipour, Ali Asghar. (1400). Qur'anic re-learning, orderliness and orderliness and its connection with Hayat Tayyaba. Qom: Usul al-Din Publications.

Glasser, William. (1982). The concept of identity in psychology. Tehran: Rasa Publications.

Haydon, Graham. (1997). Teaching values, a new approach. Tehran: Phoenix Publications.

Imani, Mohsen. (1390). How to raise responsible children? . Rasht: Gilan.[in persian].

Khazaeli Parsa, Fatima. (1389). Resilience and its role in promoting children's health. Tehran: Iran Pak Publications.[in persian].

- Khatibi, Hassan. (2011). The role of Islamic textbooks in the internalization of values. Senior thesis. Qom: Imam Khomeini Educational Research Institute (RA) .[in persian].
- Mahmoudi, Mahmoud. (1384). Productivity psychology (use dimensions of work psychology and industrial and organizational psychology). Tehran: Publishing House, Ed.[in persian].
- Muhaddi, Javad. (1385). wisdom Mashhad: Islamic Research Foundation Publications.[in persian].
- Moghdisi, Mohammadreza. (2018). Resilience book. Tehran: Prochesta Publications.[in persian].
- Pasha, Gholamreza and Gudarzian, Mehri. (1387). The relationship between identity styles and moral development. Tehran: Office of Publications and Educational Technology. [in persian].
- Rad, F. (1382). Sociology of cultural development. Tehran: Janbakhsh Publications.[in persian].
- Rahimi, Mina (2018). Problem solving and decision making skills. Tehran: Adiban Rooz Publications.[in persian].
- Rezaei, Khadijah. (2018). Rereading the concept of identity in a theoretical approach. The growth of social education. Tehran: Office of Publications and Educational Technology. [in persian].
- Rafiei, Hassan. (1382). Erikson is his own child and the architect of identity. Tehran: Danje Publications.[in persian].
- Rifatian, Abdul Hossein. (1389). Responsibility, the process of forming responsibility in children. Tehran: Novin Publications.[in persian].
- Rafipour, Farmarez. (1387). Means of mass communication and change of social values. Tehran: Kitab Farda Publications.[in persian].
- Samani, Siamak. Jokar, Bahram and Sahara Gard. Nargis (1386). Resilience, mental health and life satisfaction. Iranian Journal of Psychiatry. Tehran: Andisheh Publications.
- Sancher, Arthur. (2000). The formation of values and theories, reflections and answers. Tehran: Phoenix Publications.
- Shamli, Abbas Ali (1388). Compilation of the philosophical and religious foundations of the national document of education. Drafting of the national document of education. Theoretical studies committee.[in persian].
- Shujaei, Mohammad Sadegh. (1400). Cognitive, emotional and behavioral characteristics of intellectuals. Tehran: Amir Kabir Publications.[in persian].
- Sadegh Zadeh Qomsari, Alireza. (2019). Transformational documents and philosophy of education in the Islamic Republic of Iran. [in persian].
- Taqvi, Seyyed Hossein. (2011). Explanation of the prophetic systematic management model, theological researches. Tehran: Islamic Research Foundation Publications.
- Tamimi, you came. Qom: Darul Kitab.[in persian].